

Ιστορία Ελληνικού και Ρωμαϊκού Δικαίου

Ενότητα 9: Η Δημοκρατία

Παπακωνσταντίνου Καλλιόπη
Νομική Σχολή

Άδειες Χρήσης

- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό υπόκειται σε άδειες χρήσης Creative Commons.
- Για εκπαιδευτικό υλικό, όπως εικόνες, που υπόκειται σε άλλου τύπου άδειας χρήσης, η άδεια χρήσης αναφέρεται ρητώς.

Χρηματοδότηση

- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό έχει αναπτυχθεί στα πλαίσια του εκπαιδευτικού έργου του διδάσκοντα.
- Το έργο «Ανοικτά Ακαδημαϊκά Μαθήματα στο Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης» έχει χρηματοδοτήσει μόνο τη αναδιαμόρφωση του εκπαιδευτικού υλικού.
- Το έργο υλοποιείται στο πλαίσιο του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση» και συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο) και από εθνικούς πόρους.

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΕΙΟ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

Ενότητα 9^η

Η Δημοκρατία

Περιεχόμενα

- A. Πολιτειακές αρχές
- B. Το νομικό πλαίσιο της εξισώσεως πατρικίων – πληβείων
- Γ. Κοινωνική διάρθρωση
- Δ. Οι συνελεύσεις του ρωμαϊκού λαού
- E. Η σύγκλητος
- ΣΤ. Οι άρχοντες
- Z. Η απονομή της δικαιοσύνης
- H. Πηγές δικαίου
  - Leges - Δωδεκάδελτη κωδικοποίηση (Lex Duodecim Tabularum)
  - edicta
  - έθιμο

Η περίοδος των κατακτήσεων και της επεκτάσεως (1/2)

- *«Με την εγκαθίδρυση της δημοκρατίας (509 π.Χ.) εγκαινιάζεται η περίοδος των κατακτήσεων και της επεκτάσεως της ρωμαϊκής επικράτειας. Μετά από μακρούς πολέμους, οι Ρωμαίοι κατόρθωσαν να καταστούν κύριοι σε ολόκληρη την ιταλική χερσόνησο».*
- Γεωργίου Α. Πετρόπουλου, *Ιστορία και Εισηγήσεις του Ρωμαϊκού Δικαίου*, Β' έκδ. Ο.Ε.Δ.Β., Αθήνα 1063, σελ. 68.

Η περίοδος των κατακτήσεων και της επεκτάσεως (2/2)

- *«Με διαμορφωμένο ένα πολίτευμα τιμοκρατικής υφής όπου ο καθοδηγητικός ρόλος της συγκλήτου γνωρίζει όρια έναντι της αρχοντικής και της λαϊκής συνιστώσας – πολίτευμα το οποίο θα υμνηθεί από τον Πολύβιο - , η Ρώμη περνά στη συνέχεια από την κατάκτηση του ευρύτερου φυσικού της χώρου σ' εκείνη του ζωτικού χώρου».*
- *Ιωάννης Ε. Τζαμτζής, Ο Μεσογειακός Κόσμος. Από τον θάνατο του Μεγάλου Αλεξάνδρου έως τη δολοφονία του Ιουλίου Καίσαρα (323 – 44 π.Χ.). Συνοπτική πολιτική και θεσμική ιστορία, Εκδ. Σάκκουλα, Αθήνα – Θεσσαλονίκη, 2014, σελ. 85.*

Πληβείοι

- Οι πληβείοι αποτελούσαν το πλήθος (plebs) της Ρώμης. Ήταν ελεύθεροι πολίτες, αλλά αρχικά με μειωμένα πολιτικά δικαιώματα, δεν μπορούσαν π.χ. να εκλεγούν σε δημόσια αξιώματα.
- Οι πατρίκιοι ήταν πλούσιοι γαιοκτήμονες, οι πληβείοι ακτήμονες που βρίσκονταν σε σχέση εξάρτησης (clientela) προς τους πατρικίους.
- Σταδιακά, με αγώνες, κατέκτησαν οι πληβείοι ίσα δικαιώματα με τους πατρικίους. Σημείο σταθμός σε αυτή την επίπονη πορεία εξίσωσης υπήρξε η ψήφιση του Δωδεκάδελτου νόμου το 451 π.Χ. (Lex Duodecim Tabularum)

SPQR: Senatus Populusque Romanus

Η Σύγκλητος (Senatus) επί Δημοκρατίας ενισχύεται και εξελίσσεται από συμβουλευτικό σώμα που ήταν επί Βασιλείας σε ισχυρότατο πολιτειακό όργανο την περίοδο της Δημοκρατίας.

Απόγειο

- Η ισχύς του ρωμαϊκού κράτους φτάνει στο απόγειό της επί Δημοκρατίας και ειδικότερα μετά τον 2^ο καρχηδονιακό πόλεμο (201 π.Χ.), τα όριά της ξεπερνούν τον στενό κλοιό της πόλεως (urbs).
- Την εποχή αυτή έχουν ήδη σχηματισθεί τα ελληνιστικά βασίλεια στον ελλαδικό χώρο και στις κατακτήσεις του Μ. Αλεξάνδρου.

Praetor

- Pap. D. 1, 1, 7, 1:

'ius praetorium est quod praetores introduxerunt adiuvandi vel supplendi vel corrigendi iuris civilis gratia propter utilitatem publicam, quod et honorarium dicitur ad honorem praetoris nominatum'

- απόδοση:

πραιτορικό δίκαιο είναι εκείνο που οι πραιτόρες εισήγαγαν προς επικουρία ή συμπλήρωση ή διόρθωση του αστικού δικαίου με σκοπό την κοινή ωφέλεια.

- Γ.Π. Νάκου, *Ιστορία Ελληνικού και Ρωμαϊκού Δικαίου*, εκδ. University Studio Press, Θεσσαλονίκη 1991, σελ. 241.

ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ (509 ΕΩΣ 27 π.Χ.) (1/4)

Χρονολογία	Ρωμαϊκή Πολιτεία	Επιστήμη Δικαίου
451 – 449 π.Χ.	Δεκαμελής επιτροπή κωδικοποίησης του μέχρι τότε άγραφου δικαίου (decemviri legibus scribundis) Δωδεκάδελτος (lex duodecim tabularum)	
287 π.Χ.	Εξίσωση ψηφισμάτων συνελεύσεων των πληβείων (plebiscita) προς τους νόμους, καθίστανται πλέον δεσμευτικά και για τους πατρικίους Lex Hortensia de plebiscitis	

ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ (509 ΕΩΣ 27 π.Χ.) (2/4)

Χρονολογία	Ρωμαϊκή Πολιτεία	Επιστήμη Δικαίου
198 π.Χ.		Υπατεία Sextus Aelius. Το έργο του “tripertita” γνωστό και ως “ius aelianum” αποτελούμενο από 3 μέρη σχετικά με τη Δωδεκάδελτο, την ερμηνεία των pontifices και τους διαδικαστικούς τύπους, άσκησε μεγάλη επίδραση στην εξέλιξη της νομικής επιστήμης

ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ (509 ΕΩΣ 27 π.Χ.) (3/4)

Χρονολογία	Ρωμαϊκή Πολιτεία	Επιστήμη Δικαίου
169 – 149 π.Χ.	Lex Aebutia (νομοθετική ρύθμιση της per formulam διαδικασίας, του δικονομικού δηλαδή συστήματος σε δυο στάδια, αρχικά ενώπιον του άρχοντος και στη συνέχεια ενώπιον του δικαστή)	
106 – 43 π.Χ.		Cicero
95 π.Χ.		Υπατεία Quintus Mucius Scaevola (Pontifex): απο τους σημαντικότερους Ρωμαίους νομομαθείς (σχολιασμός ius civile, Causa Curiana με αντίδικο τον γνωστότερο ρήτορα της εποχής L. Licinius Crassus)

ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ (509 ΕΩΣ 27 π.Χ.) (4/4)

Χρονολογία	Ρωμαϊκή Πολιτεία	Επιστήμη Δικαίου
48 – 44 π.Χ.	Δικτατορία του Caesar	
44 π.Χ.	Δολοφονία Καίσαρα	
43 – 32 π.Χ.	2η Τριανδρία (Antonius, Octavianus, Lepidus)	
31 π.Χ.	Νίκη Οκταβιανού επί του Αντώνιου και της Κλεοπάτρας στο Άκτιο	Q. Aelius Tubero, Aufidius Namusa
30 π.Χ.	Η Αίγυπτος επαρχία της Ρώμης	C. Aelius Gallus

Ιούλιος Καίσαρας

- Μετά τη δικτατορία του Σύλλα (82 π.Χ.) και την τριαρχία (triumviratus) Καίσαρα, Πομπήιου, Κράσσου (60 π.Χ.), ανακηρύσσεται σε ισόβιο δικτάτορα ο Ιούλιος Καίσαρας (45 π.Χ.).
- Στις Ειδούς (15) του Μαρτίου του έτους 44 π.Χ. μια ομάδα συνωμοτών δολοφονούν τον Καίσαρα κατά τη διάρκεια μιας συνεδρίας της Συγκλήτου.
- Μ. Rostontzeff, Ρωμαϊκή Ιστορία, μτφρ. Β. Κάλφογλου, Εκδ. Παπαζήση 1984, σελ. 163.

Σημείωμα Αναφοράς

Copyright Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, Παπακωνσταντίνου Καλλιόπη. «Ιστορία Ελληνικού και Ρωμαϊκού Δικαίου. Η Δημοκρατία».
Έκδοση: 1.0. Θεσσαλονίκη 2014. Διαθέσιμο από τη δικτυακή διεύθυνση:
<http://eclass.auth.gr/courses/OCRS520/>.

Σημείωμα Αδειοδότησης

Το παρόν υλικό διατίθεται με τους όρους της άδειας χρήσης Creative Commons Αναφορά - Παρόμοια Διανομή [1] ή μεταγενέστερη, Διεθνής Έκδοση. Εξαιρούνται τα αυτοτελή έργα τρίτων π.χ. φωτογραφίες, διαγράμματα κ.λ.π., τα οποία εμπεριέχονται σε αυτό και τα οποία αναφέρονται μαζί με τους όρους χρήσης τους στο «Σημείωμα Χρήσης Έργων Τρίτων».

Ο δικαιούχος μπορεί να παρέχει στον αδειοδόχο ξεχωριστή άδεια να χρησιμοποιεί το έργο για εμπορική χρήση, εφόσον αυτό του ζητηθεί.

[1] <http://creativecommons.org/licenses/by-sa/4.0/>

Τέλος ενότητας

Επεξεργασία: Διαμαντοπούλου Μαριάνθη-Ελένη
Θεσσαλονίκη, Εαρινό εξάμηνο 2013-14

